

С. М. НАУМКІНА

**ПОЛІТИЧНА ВОЛЯ ТА ЇЇ РОЛЬ
У ДЕРЖАВОТВОРЧОМУ ПРОЦЕСІ**

На сучасному етапі становлення вітчизняної політичної науки, попри всі її безсумнівні досягнення, залишається недостатньо з'ясованою ціла низка явищ політико-психологічного характеру, які визначально впливають на характер суспільно-політичної трансформації українського суспільства в напрямі демократичного розвитку. До таких явищ, зокрема, можна віднести феномен політичної волі. Про це свідчить ґрунтовне монографічне дослідження В. О. Смірнкової «Політична воля як чинник державотворчої діяльності: об'єктивні та суб'єктивні детермінанти»*. Слід погодитися з автором у тому, що поняття «політична воля» має розглядатися і як універсальна наукова категорія, зміст котрої вивчається у межах філософії, психології, політології, соціології та інших соціогуманітарних наук, і як прикладне поняття, що характеризує особливості функціонування політичної та державної влади у тій чи іншій країні. При цьому актуальність дослідження політичної волі насамперед пов'язана з тим, що вона, як

© *НАУМКІНА Світлана Михайлівна* — доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського

* Смірнова В. О. Політична воля як чинник державотворчої діяльності: об'єктивні та суб'єктивні детермінанти: монографія. Київ: Логос, 2019. 384 с.

втілення цілеспрямованої, ефективної діяльності суб'єкта політики, може стати впливовим чинником успішного здійснення управлінської функції держави, запорукою адекватного забезпечення модернізації суспільства.

У монографії на основі широкої джерельної бази всебічно проаналізовано цілий комплекс понять, дотичних до концепту політичної волі. Йдеться, зокрема, про такі, як «свобода волі», «воля до влади», «волевиявлення», «політична участь», «відчуження», «волонтаризм», «колективна воля», «індивідуальна воля», «сваволя», «політична відповідальність», «політичні рішення», «політичний компроміс» тощо. На цій основі політична воля розглядається як дійовий інструмент пояснення основних напрямів розвитку суспільства перехідного типу. Автор слушно зазначає, що воля в умовах демократизації є не лише «індикатором громадянської свободи», а й чинником реалізації нових структурних елементів, серед яких формування демократичної політичної свідомості громади, активізація спільноти у прийнятті політичних рішень, плюралізм суспільних ініціатив, політична модернізація, задіяння потенціалу співвідношення влади і громадянського суспільства.

Суттєвим досягненням даного дослідження є розширення рамок вивчення феномена політичної волі. Так, на думку дослідниці, недостатньо з'ясованими залишаються: специфічні ознаки впливу політичної волі на закономірності перебігу політичного процесу; застосування її можливостей задля практичного втілення суспільних інтересів, створення сприятливого середовища для перманентного розвитку громадянського суспільства з високим рівнем політико-правової культури, здатного брати активну участь у виробленні державної політики; збалансування каналів реалізації політичної волі, здатних стримувати її переростання в суб'єктивне політичне свавілля; здійснення контролю за політичними рішеннями управлінської еліти, здатного обмежити її можливості здійснення власної політики поза межами суспільного консенсусу, скочуватися до примітивного волонтаризму. На означене коло проблем більшою чи меншою мірою дослідниці вдалося знайти відпові-

ді й висловити практичні пропозиції для суб'єктів державотворчої діяльності.

Слід погодитися з висновком автора, що українська еліта досі не забезпечує повноцінної матеріалізації у практично-політичному середовищі демократичних імпульсів та реформаторських потреб. Індивідуальні та групові інтереси правлячої верстви розходяться з волевиявленням суспільства, спрямованим на кардинальні прогресивні перетворення. Результатом цієї суперечності виступає соціальна нестабільність та відсутність чіткого взаєморозуміння між представниками управлінських структур та громадського сектора. В дослідженні політичної волі враховано не тільки приклади її реалізації, а й теоретичне обґрунтування практики політичного волевиявлення. У з'ясуванні складних процесів застосування політичної волі автора досить вдало спирається на порівняльний, історико-ретроспективний, системний методи. Такий широкий підхід є логічним, оскільки пізнавальний аспект досліджуваного феномена тісно пов'язаний з необхідністю усвідомлення і вибору альтернатив, що їх має здійснити суб'єкт вольових відносин, поведінка якого обмежена наявними у кожному конкретному суспільстві культурними кодами та стереотипізованими інтелектуальними процесами.

Монографічне дослідження В. О. Смірної є підтвердженням того, що політична воля детермінована сукупністю об'єктивних умов та суб'єктивних чинників. Як спонукальна сила, вона включає політичну свідомість і поведінку суб'єкта політики і спрямована насамперед на реалізацію інтересів і потреб, пов'язаних із здобуттям, утриманням, зміцненням і використанням влади. З політичною волею тісно пов'язана політична відповідальність, оскільки вона вказує на такі характеристики суб'єктів політики, як високий рівень свідомості й самосвідомості, ініціативність, цілеспрямованість, рішучість, наполегливість. Зрештою політична воля в умовах якісних структурних та ціннісних змін може слугувати основою для прийняття дійових рішень суб'єктами політичного процесу, вдосконалення політичної системи, налагодження владно-су-

спільних комунікацій. Відтак цілком логічним видається висновок автора про те, що політична воля в сучасних умовах є не лише важливим соціополітичним та психологічним феноменом, а й особливою якістю суб'єкта політики, що обумовлено політичними традиціями, політичною культурою, політико-ідеологічною системою, що домінують у певній країні в той чи інший період її розвитку.